

ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ В ПРОЦЕСІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ В УМОВАХ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ

Постановка проблеми у загальному вигляді... Ставлення і розвиток національної загальноосвітньої і професійної школи в Україні, усієї системи освіти й виховання зумовлюється передусім діяльністю педагогів-вихователів. Вони як уповноважені суспільства мають виступати хранителями морально-духовних цінностей народу, постійно дбати про збагачення інтелектуально-духовного потенціалу громадян України. Від рівня професіоналізму, педагогічної майстерності учителів-вихователів, які працюють в загальноосвітніх і професійних навчально-виховних закладах, залежить громадянський статус і авторитет усіх ланок системи освіти нашої держави, перспективи її розвитку, завоювання достатнього місця у світовому співтоваристві.

Освітньо-виховна діяльність усіх навчальних закладів, які готують професійних педагогів, має бути спрямована на формування їх професійних якостей та умінь. Чільне місце у цій системі займає педагогічна практика.

За період навчання в університеті студенти, які навчаються за кваліфікаційним рівнем "спеціаліст", проходять шість, магістри – сім практик, тобто практична підготовка передбачена на кожному курсі. Терміни та тривалість практик визначаються навчальним планом.

Усі навчальні та педагогічні практики забезпечені програмами, в яких визначені мета, завдання, зміст. Практична підготовка проводиться в умовах професійної діяльності під керівництвом викладачів навчального закладу або спеціалістів з даного фаху, які працюють в середніх закладах освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми...

Історичний досвід засвідчує, що формування особистості з високими морально-етичними нормами відбувається безпосередньо під час залучення її до активної творчої діяльності. Дослідження педагогів і психологів (А.С.Макаренка, В.О. Сухомлинського, О.М.Леонтьєва, Н.В.Кузьміної, В.О.Сластьоніна, І.А.Зязюна, Б.Т.Ліхачова та ін.) свідчать, що лише активна практична діяльність позитивно впливає на виховання творчої особистості, розвиває педагогічне мислення і професійні здібності. Педагогічна практика створює всі умови для формування у студентів елементів педагогічної майстерності, становлення їх громадянських якостей. В процесі навчально-виховної роботи, формуючи в учнів моральні і етичні почуття засобами літератури, мистецтва, народної педагогіки на історичному і місцевому матеріалі, вирішуючи життєві проблеми, студент набуває досвіду громадського життя, відбувається його педагогічне становлення.

Формулювання цілей статті...

Мета даної статті полягала у тому, щоб допомогти майбутнім педагогам-вихователям оволодіти формами, засобами, методами, технологіями організації навчально-виховної роботи в різних типах освітньо-виховних закладів системи освіти в Україні, усвідомити значимість наукових знань, отриманих у процесі теоретичної підготовки, у розв'язанні практичних завдань навчання і виховання підростаючого покоління, розвиток творчої ініціативи, закріплення умінь наукових досліджень в конкретній професійній діяльності, адаптація й особисте утвердження майбутніх педагогів у доцільності обрання конкретної професії, формування соціальної мотивації подальшої навчальної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження...

Під час педагогічної практики студент має можливість поєднувати педагогічну теорію і передовий досвід вчителів, прогнозувати результати виховної роботи, раціонально її планувати з урахуванням результатів діагностування, дотримуватись норм педагогічної взаємодії з учнями. Готуючись до педагогічної практики, студенту слід потурбуватись про поновлення своїх спеціальних і культурних знань, більше уваги приділяти самовихованню, прагнути бути зразком в поведінці для своїх учнів. Тільки обізнаність з тим, як живуть сучасні школярі, з колом їх інтересів, захоплень. Беручи до уваги все зростаючу вимогливість до організації їх колективних справ і особистої участі у виховних заходах, які проводяться в класі, студент може ефективно проводити виховну роботу, допомагаючи класному керівникові. Під час педагогічної практики ми проводили спостереження над тим, що найбільш ефективно впливає на розвиток педагогічних здібностей студентів. Для цього використовувалися щоденники психолого-педагогічних спостережень. Їх звіти в кінці педагогічної практики, бесіди з ними, анкетування. Глибоке вивчення індивідуальних особливостей кожної дитини і колективу, тісний контакт з дитячими організаціями повинен базуватися на педагогіці співробітництва, організації колективних творчих справ (суспільно-політичні, трудові, художні та інші, клуби, "вогники", шкільні театри, лекції, диспути, конференції). Всі ці форми роботи формують позитивну спрямованість особистості учня.

У морально-етичному становленні майбутнього вчителя велике значення відіграє спілкування з педагогами, батьками. Це не тільки використання знань, прийнятого в суспільстві етикету, а й формування таких якостей, як людяність, чуйність, доброзичливість, здатність до самооцінки.

Позитивно оцінюючи постійну допомогу з боку вчителів, викладачів-методистів під час практики, більшість студентів (72%) відзначили особливі труднощі при проведенні виховної роботи з учнями на уроках, в поза навчальний час, в роботі з батьками й громадськістю. Це підтверджується і оцінкою класними керівниками педагогічних умінь студентів у виховній роботі.

Становленню майбутнього педагога сприяє народознавчий підхід до навчання і виховання. Народознавчі, людинознавчі підходи до навчально-виховного процесу є практичною демократизацією шкільного життя. "Людинознавчий підхід у вихованні не допускає духовної порожнечі, крижкості, безпринципності і естетичної товстошкірості" [4, с.65]. Вкрай важливо, щоб педагогічна практика не зводилась лише до копіювання роботи тих чи інших вчителів, а ґрунтувалася на закріпленні і розвитку вмінь вести самостійні пошуки рішень педагогічних завдань на основі знань і умінь, які вони одержали в університеті в процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін.

На уроках та в позакласній роботі, насамперед, в процесі вивчення предметів гуманітарного, художньо-естетичного циклів, студент, розкриваючи багатогранний внутрішній світ особистості, цілеспрямовано формує в учнів уміння розуміти людину, аналізувати її дії, вчинки, вивчати мотиви її діяльності. Це сприяє формуванню у самого майбутнього педагога чуйності, любові до людей.

До творчості студентів спонукають науково-дослідницькі завдання. Так, першокурсники одержують завдання, пов'язані із спостереженням і аналізом різних форм виховної роботи класного керівника, навчаються аналізувати їх. Студенти II-III курсів беруть участь в наукових гуртках, проблемних групах та інших видах наукової діяльності. Їм доручається не тільки вивчити і проаналізувати досвід виховної роботи, але й підготувати реферат, доповідь, науковий звіт. Майбутні вчителі залучаються до проведення елементарних психолого-педагогічних експериментів. Залучення студентів до наукових методів навчання, педагогічних явищ і процесів дозволяє розширити на старших курсах перелік завдань, які ними виконуються. Вони вчаться складати бібліографію за питаннями, які досліджуються, визначати мету і завдання досліджень, складати програму, план спостережень по вивченню конкретних актуальних проблем сучасної педагогіки, здійснюють кількісний і якісний аналіз одержаних результатів.

На третьому курсі студенти протягом тижня проходять безперервну пропедевтичну практику в середніх навчальних закладах. Мета цієї практики – загальне знайомство зі школою і навчальним процесом та виховною роботою в 5-х – 9-х класах; ознайомлення з напрямками і формами виховних роботи, з системою роботи вчителів-фахівців та класних керівників, з обладнанням методичних кабінетів, шкільною документацією тощо.

Завдання педагогічної практики зумовлюються особливостями професійної підготовки майбутніх учителів-вихователів. Доцільно визначити такі провідні завдання цієї форми професійної підготовки майбутніх учителів:

- формування у студентів стійких інтересів до професії вчителя, переконання необхідності набуття професійних знань і досконалого володіння ними;
- забезпечення умов для професійної адаптації студентів до активної діяльності в учнівських колективах;
- закріплення і поглиблення знань з психолого-педагогічних і фахових дисциплін, оволодіння засобами, методами застосування їх при розв'язанні педагогічних завдань;
- залучення студентів до безпосередньої практичної діяльності, формування у них професійних вмінь і навичок, необхідних для успішного здійснення навчально-виховної роботи та оволодіння конкретними методами навчання і виховання;
- ознайомлення студентів з діяльністю сучасних загальноосвітніх навчально-виховних закладів;
- формування у студентів творчого підходу до педагогічної діяльності і набуття ними вмінь проводити наукові дослідження з використанням ефективних методів і методик педагогічних досліджень, аналізування на наукових засадах результатів педагогічної діяльності учителів, своєї власної та діяльності колег-практикантів;
- оволодіння вміннями спілкування з вихованцями, їхніми батьками та педагогами;
- ознайомлення з напрямками та особливостями керівництва освітніми закладами певних типів, вивчення системи роботи педагогічних колективів по розвитку національної школи в Україні;
- формування у майбутніх педагогів самостійності і особистої відповідальності за ефективність підготовки та проведення різних форм та видів навчально-виховної роботи з вихованцями (проведення уроків, позакласних виховних заходів, лекцій, семінарських чи лабораторно-практичних занять);
- сприяння розвитку і закріпленню психолого-педагогічних якостей та умінь, які є передумовою формування педагогічної майстерності і професіоналізму майбутніх фахівців.

У процесі проходження тижневої безперервної пропедевтичної практики студент має виконати навчальну роботу 49,8 годин, що відповідно до вимог кредитно-модульної системи освіти приблизно дорівнює 1,5 кредитам.

Безперервна пропедевтична практика проводиться при підготовці фахівців освітньо-кваліфікаційних рівнів "бакалавр", "спеціаліст" і передбачає залучення студентів до виконання конкретних завдань школи, класу, ознайомлення з діяльністю класного керівника (вихователя), системою роботи навчального закладу (бази

практики), вивчення учнів і колективу класу, участі у поточній навчально-виховній роботі вчителя і класного керівника. Ця форма практичної підготовки є пропедевтикою до педагогічної практики.

Під час практики студент-практикант повинен:

1. Старанно виконувати завдання педагогічної практики, що передбачені програмою.
2. Виявляти високу відповідальність, старанність, творчу ініціативу, наполегливість, організованість, дисциплінованість, педагогічний такт і гуманність.
3. Підпорядковуватись правилам внутрішнього розпорядку навчально-виховного закладу, в якому проходить практику, виконувати розпорядження адміністрації школи та методистів практики. При невиконанні встановлених норм і вимог студент може бути відсторонений від проходження практики.
4. На період практики у кожній групі, що проходить практику у школі (гімназії, ліцеї), один із студентів виконує обов'язки старости. Він веде облік відвідування студентами освітнього закладу, повідомляє їх про завдання і доручення методистів, несе відповідальність за дотримання практикантами дисципліни.
5. Після закінчення педагогічної практики кожен студент протягом 3-х днів завершує підготовку необхідних методичних матеріалів, систематизує їх і разом із звітом подає на відповідну кафедру. Оцінка за практику виставляється на підставі урахування письмових матеріалів, занотованих у щоденнику психолого-педагогічних спостережень, звіту роботи студента-практиканта і усного або письмового заліку.
6. Брати участь у настановчих, проміжних та підсумкових методичних конференціях з питань педагогічної практики.

Висновки... Таким чином, використання студентами психолого-педагогічної теорії, виконання практичних робіт в процесі практики є основою формування і розвитку педагогічних умінь і навичок, допомагає готувати творчого учителя, який свідомо організує свою працю.

Література

1. Выбор методов обучения в средней школе / Под ред. Бабанского Ю.К. – М.:1981.
2. Дидактика средней школы /Под ред.Онищука В.А. – К.: 1987.
3. Коллективная учебно-познавательная деятельность школьников /Под. ред. Первина И.Б. – М.:1985.
4. Коротов В.М. Воспитывающее обучение. – М.: 1980.
5. Лиймец Й. Групповая работа на уроке. – М.:1975.
6. Лозова В.І., Троцко Г.В. Теоретичні основи виховання і навчання. – Х.:2002.
7. Підласий І.П. Як підготувати ефективний урок. – К.:1989.
8. Сухомлинский В.А. Сердце отдаю детям. – К.:1970.
9. Шамова Т.И. Активизация учения школьников. – М.:1982.
10. Яковлев Н.М., Сохор А.М. Методика и техника урока в школе. – М.:1985.

Анотація

У статті розглядається проблема формування та розвитку особистості майбутнього вчителя в процесі педагогічної практики.

Аннотация

В статье рассматривается проблема формирования и развития личности учителя в процессе педагогической практики.

Подано до редакції 27.02.2008.

© 2008

Сідорова І.С.

ЕМОЦІЙНО-МОТИВАЦІЙНИЙ КОМПОНЕНТ У СТРУКТУРІ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ

Постановка проблеми у загальному вигляді... Завдання національного відродження, гуманізації освіти, орієнтації її на духовні цінності висувають нові вимоги до професійної підготовки вчителів. Естетизація загальної культури особистості створює умови для розкриття особистісних якостей, формування естетичних інтересів і смаків, творчої самореалізації. Естетична культура стає одним з найважливіших факторів соціального розвитку, засобом удосконалення освітянської справи.

Особливої уваги заслуговує перспективне завдання – формування естетичних потреб та досвіду людини (емоцій і почуттів, поглядів, смаків, інтересів, ідеалів), як основи формування естетичного ставлення до навколишньої дійсності.

Розглядаючи формування естетичної культури майбутнього вчителя, слід зазначити, що проблема розвитку естетичної свідомості та здатності естетично сприймати світ залишається актуальною не тільки в галузі естетичного виховання, а й в галузі професійної освіти. Саме вищі навчальні заклади, які готують майбутніх педагогів, повинні ставити перед собою завдання – виховати освіченого фахівця, який творчо мислить та володіє глибокими професійними й загальнокультурними знаннями.